

Günel Anarqızının ad gününə...

İnsan özünü dərk etdiyi gündən çalışır, nələrisə əldə etməyə cəhd edir, bir istəyinə çatdı, digərinə can atır... Əgər inam, səbr, iradə varsa, qalibyyət də var, bütün yollar qələbəyə aparır. İnsan övladı yolurmaq bilməz ki... Bəlkə də yaşadığımız hər bir gün "mən nə istəyirəm?" sualına bir azacıq cavab ala bilirik. Sənətin də ali məqsədləri içərisində elə bu cür tapmacaların açmasını ortaya qoymaq missiyası var. Bu mənada yazıçı taleyi qəribədir. Sanki ömrün hansısa məqamında anlayırsan ki, sadəcə tapdığın cavabları necə yazmağa, oxucuya ötürməyə çalışırsan... Yəqin elə buna görədir ki, bütün yazılar həm də bir az da avtobiografikdir, hər bir obrazda - mənfi, müsbət fərqi yox, müəllifdən nə isə var... Yaradıcılıq həm də insanın gerçəkdə yaşaya bilmədiyi, ehtiyac duyduğu hissələrin, hadisələrin əksidir. Əlbəttə ki, bir yazıda filosoflarsayağı insan "mən"i analiz etmək, ali varlığın yaşam strukturunu çözləmək fikrindən uzaqam. Məqsədim dəyərli yazar Günel Anarqızının yaxınlaşmaqda olan ad gününü təbrik etmək, gözəl qələm sahibinin yazdıqları ilə yaşadıklarına nəzər salmaqdır. Heç şübhəsiz, insan həyatı, hətta o, ictimai işlərdə fəal olsa belə, çox sirlidir və onu açmaq, anlatmaq sadə deyil. Amma yenə də yazılanlar karıma gəlir, Günel xanımın əsərləri elə bütövlükdə ömrünün, düşüncələrinin, arzu və istəklərinin ifadəsidir, deyə bilərəm... Hər halda bunu özü də danmır...

Məncə, hər bir yazıçının "mən nə vaxt yazmağa başladım?" sualına aid xatirəsi var və Günel xanım bir essesinde bu məqamı belə açıqlayır: "Bilirsən, Şuşa. Mən də yazı yazmağa sənə başladım. Daha doğrusu, sənə görə başladım. Əvvəlcə sənə bir neçə hekayə həsr etməklə bu yola qədəm qoydum. Onlardan "Ataya məktub", "Şuşa", "Arzu" və daha bir neçəsi "Qarabağ sisiləsi"ne daxil oldu.

...Bir sözlə, sən yazıçı olmayan məni, yazı yazmağa ömürlük məhkum etdin".

Bəli, o məqamda ki balaca Günelin ailəsi ilə gəzdiyi, gördüyü, sevdiyi Şuşa işğal olundu, həmin xatirələr gənc xanıma rahatlıq vermədi. Və o, ilk dəfə Qarabağın dilindən vətəndən - vətənə məktub yazdı. İndi qələbə və azadlıq ovqatında bunlar haqda danışmaq da, bu əsərlərlə bağlı yazmaq da çətin deyil. Amma elə o illəri, ümitsizlik və məyusluq içində diplomatik danışıqlara qulaq kəsildiyimiz və hər dəfə də düşmənin necə amansız, hiyləgər olduğunu dərk etdiyimiz zamanı yada salanda yazıçının təkə istedadına yox, həm də gücünə, əzminə heyran qalırım. Günel Anarqızı Qarabağın işğal altında olduğu illərdə daim onunla məktublaşdı, dərdləşdi, bir an belə unutmadı və unudulmağa qoymadı. Bu məktublardan ən təsirlisi "Ataya məktub"dur.

"Salam, əziz ata! Necəsən, təzə nə var, nə yox? Mən əvvəlki kimiyəm. Ancaq yaman üşüyürəm. Qış gəlib. Bir azdan qar da yağacaq. Lap çox üşüyəcəm. Tənhalıqda..."

Hekayəni oxuduqca qarı hiss edirsən, sazaq canına işləyir, üşüyürsən. Bu məktubla Günel xanım Qarabağın nisgini, kövrək şikayətini elə onun öz dilindən ifadə edir.

"Bilirsən, ata, adıma dəyişdiriblər. Adım indi A... Yox, bu adı dilimə gətirməyə utanıram". Və məktubun ən həssas, ən kövrək məqamı gəlir.

"On bir il öncə ayrıldığımızdan bəri sənə çoxlu məktub yazmışam. Sənsə görünür, bu kağızları almamısan, ya da açıb oxumamısan. Yəqin belə daha yaxşıdır. Sonra halımı bilib dərdlənəcəkdin..."

Və sonda hiss və həyəcanın kulminasiya nöqtəsi - övladın ataya "Məni qaytarmaq istəmirsən?" sualı. İndi yeni ovqatla, hələ üstəgəl, yazıçının yaradıcılığına bütöv nəzər salanda başa düşürəm ki, məqsəd vətən harayını çatdırmaq, acı-acı xatırlatmaq imiş. Sən demə, bu boyda sevinc varmış taleyimizdə. Ədəbiyyatın sualına tarix, gerçək həyat 30 il sonra da olsa, cavab verməli imiş...

Yenə də məktub... İllər sonra azad Şuşaya qədəm qoyan yazıçı Günel Anarqızının yeni yazısı, müraciəti, etirafı: "Şuşa, bil ki, bu dünyanı oyatmaqçün özümüzdə fəda etdik. Hərə öz yerində bir döyüşçü oldu.

Şair demiş, kimsə vətən yolunda nitq söylədi, kimsə həlak oldu. Biz ölmədik, illərlə, aylarla, ən keçilməz yollarla sənə doğru irəlilədik. Qarış-qarış, addım-addım. Yolunda inanılmaz faciələr yaşayaraq, olmanın müsbətlərə dözərək, minlərlə qurban verərək... səni qayıtdıq. Atasının vəsiyyətinə əməl edən Ali Baş Komandanımızın sarsılmaz əzmi, iradəsiylə idarə olunan müzəffər ordumuz səni vətənə qovuşdurdu".

Doğrudan da yazıçı dedi ki kimi - hərə öz yerində döyüşçü imiş və Günel xanımın ən böyük döyüşü, mübarizəsi "Qarabağ hekayələri" adlı kitab halında nəşr olunub. Bu hekayələr türk, gürcü, Ukrayna, belorus, macar, ingilis, alman, ərəb və s. bu kimi müxtəlif dillərə tərcümə edilib, zamanında Qarabağ həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında rol oynayıb.

Bu gün Qarabağ düşmən caynağından xilas edilib, azaddır. Bədii ədəbiyyat üçün yeni-yeni ideyalar, mövzular meydana çıxıb, heç şübhəsiz, qələbəmizi ifadə edən gözəl əsərlər də yazılacaq. Ancaq keçmişdən ibrət götürməyimiz və bu günümüzdə, gələcəyimizdə ayıq-sayıq olmağımız, yeni gələn nəsillərə tariximizi, keçdiyimiz çətin, şərəfli yolu anlatmağımız üçün haqqında söz açdığımız əsərlər vasitədir. Həm də ona görə ki, müəllif bu əsərlərdə hədəfi doğru seçir, hətta erməni vəhşiliyini sakit, öz təbiətinə uyğun şəkildə, təmkinli, təsirli və lakonik formada ifadə edir. Qəribə bir zərif sərhəd, hətta sezişməyəcək ideya keçidi var bu əsərlərdə. Günel Anarqızı bir qadın kimi, ana kimi sülh arzulayır, vətənpərvərlik duyğularını da elə bu arzusunun davamı kimi qələmə alır. Amma eyni zamanda vətən dardadırsa, can fəda etmək, sona qədər döyüşmək vacibdir. Bu mənada onun "Sərhədsiz səma" radio-pyesi çox təsirlidir. Müharibə bitir, döyüş xatirələri isə unudulmur. Qarabağ müharibəsinin üstündən uzun illər keçdikdən sonra, Azər adlı döyüşçü ömrünün ahlı çağlarında yenidən o günləri xatırlayır, şəhid olmuş dostu Şahidin ruhuyla söhbətləşir. Bu səmimi söhbət olduqca kövrək notlarla verilib. Pyesdəki dialoqlar təbii və canlıdır və mətnin əsas fabulası bun-

ların üzərində qurulub: Şəhid ruhuna verilən qələbə xəbəri, şəhid adının uca tutulması, döyüş zamanı insanların sosial mənşeyindən asılı olmayaraq hamının bir olub vətən uğrunda vuruşması, sərhədsiz səmalar... İmkanlı ailənin övladı olan Şahid könüllü şəkildə döyüşə yazılır, yetərincə təmin olunmuş həyatından əl çəkir, cəbhədə igidliklə vuruşur və şəhid olur. Azər dostu şəhid olduqdan sonra baş verənləri anladır, deyir ki, sən Azərbaycan bayrağını Xankəndinə sancan ilk əsgərsən. Azərin monoloqu sanki müəllifin öz daxili harayıdır: "Qarabağı aldıq, Azərbaycanın torpağı olduğunu bütün dünyaya baş komandanımızın dedi ki kimi, nida işarəsiylə bəyan etdik, yurdumuzu təmizlədik, elə təmizlədik ki, havasında heç izi də qalmadı o üfunətin.

...İndi Cıdır düzündə hər il "Qarabağ bülbülləri" adlı musiqi festivalları təşkil olunur, "Qarabağ atları" atçapma yarışları, "Vaqif gecələri", "Natəvan axşamları" şeir-sənət məclisləri keçirilir, Qarabağımız isə dünyanın ən ziyarət edilən turist məkanı sayılır. Şuşa qalasında üçrəngli Azərbaycan bayrağı dalğalanır..."

Günel Anarqızı bu əsəri qələmə alanda Tovuz hadisələri baş vermişdi. Düşmən dünyanın fikrini yayındırmaq üçün Tovuz sərhədində təxribat törətmişdi, generalımız şəhid olmuşdu. Onda hər kəs həyəcan və tələş içində idi. Əsərin qəhrəmanı Azərin dilindən söylənən bu sevinçə, səadətə bir neçə ay qaldığını təsəvvür belə etmirdik. Görünür, Qarabağ zəfərimiz təkə döyüş meydanında yox, həm də sənət meydanında vuruşmağımızın, yazıçı dedi ki kimi, bir an belə yolumuzdan dönməyimizin nəticəsidir. Və elə bu məqamda sanki "Qarabağ hekayələri" və "Sərhədsiz səma"dan sonra Günel xanımın Qarabağ mövzusunda növbəti əsərinin də ab-havasını hiss edirik. Bilmirəm, bəlkə bu, sadəcə oxucu arzusudur, hər halda bu mövzunun onun üçün bitmədiyi də əsərlərindən duyulur.

Çünki vətən, torpaq sevgisi Günel xanımın yaradıcılığının ana xəttini təşkil edir desək, yanılmazdır.

Qədim mifologiyada insanı torpaqda kök atmış ağac-la eyniləşdirirdilər. Kökündən ayrı düşmüş ağac tezliklə qurduğu kimi, insan da mənsub olduğu torpaqdan ayrı düşdükdə ayaqüstə “quruyur”. Bu mənada vətən, yurd sevgisinin başlanğıcı insanın doğulduğu məhəllə, ayaq açıb yeridiyi yerlərlə bağlıdır. Günel Anarqızının böyük məhəbbətlə, emosiya və həyəcanla qələmə aldığı “Şəhərim” əssesini boş qalmış şəhərə, Bakıya elegiya adlandırmaq olar. Müəllifin səmimi mətni oxucunun gözləri qarşısında çağdaş zamanın ən böyük bəlası, gözəgörünməz düşmən - pandemiya səbəbindən tək qalmış şəhərin mənzərəsini aydın şəkildə canlandırır.

“Bağışla məni, şəhərim. Səni zəhərlədiyimə, zibillədiyimə, bədəninə, canına vurduğum silinməz izlərə görə, həmişə harasa tələsdiyimə, hətta səndən bezib harasa qaçmaq istədiyimə, əslində isə qaçdığım yerdə səni həsrətlə xatırladığıma, yanına dönmək isə bu həsrətimi unuttuğuma, sənə olarkən sən qədrini bilmədiyimə görə... bağışla”.

Yazıcının bu günün problemləri ilə yaşaması, onunla eyni zamanda oxşar problemləri yaşayan insanların duyğu və düşüncələrini, narahatlığını belə səmimi şəkildə qələmə alması çox vacibdir. Və mən Günel xanım haqqında yazdıqca düşünürəm ki, görərsən, o, öz yaradıcılığına qiymət verməli olsaydı, hansı əsəri önə çəkərdi. Bəlkə də, elə əksər yazarlar kimi, hamısı mənə doğmadır, fərq qoymuram - deyərdi, bilmirəm. Mən isə bu yerdə sadəcə öz oxucu zövqümlə “Altıncı” əsərini xüsusi qeyd edərdim. 2006-cı ildə işıq üzü görən “Altıncı” povesti Günel xanımın yaradıcılığına xüsusi bir rəng gətirdi. Bu povestlə tanışlıq çoxlarını yaxşı mənada heyrətləndirdi.

Mövzunun gözlənilməzliyi və artıq uzun müddətdir ki, oxucuları öz cazibəsində saxlayan Təhminə sürəti... Peşəkarlıqla işlənmiş yazı üslubu, energetik və səlisl dil, ustahla istifadə edilmiş zəngin söz ehtiyatı, qısqası - peşəkarlıq və istedadın sintezi bu povestdə özünü büruzə verir. Həm də Xalq yazıçısı

Anarın “Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi” romanının ardını yazmaq, sirli, sehri Təhminənin gündəliklərinə baş vurmaq yazıçıdan cəsarət tələb edir. Axı hamıya tanış olan Təhminəni yenidən anlatmaq, əsərin oxucunun yaddaşına hopmuş o qatlarına etmək də asan deyil. Daha Təhminə haqqında nəyisə uydura, fantaziyalar qura bilməzsən. Çünki o, reallıqdır - oxucunun oxuyaraq inandığı, inanaraq qəbul etdiyi reallıq! Məhz bu reallığı öz gördüyü nöqtədən yazmağı bacarıb müəllif.

Əsəri yenidən oxuyanda anladım ki, Günel Anarqızının Təhminəsi sanki bütün sosial və ictimai problemlərdən arınıb, özüylə baş-başdır. Və elə oxucu da bu qəribə, qeyri-adi qəhrəmanla üz-üzə durur, arada heç bir məsafə qalmır. Nə sözümlər, nə müəmma varsa, soruşa bilirik Təhminədən... Bu dəfə Təhminə uşaqlığının keçdiyi dəniz sahilini, qumlu bağı, gəncliyini, ilk sevgisini anladır. Və bu səhnələr o qədər zərif üslubda, psixoloji məqamlara vararaq anılır ki, oxuduqca elə bilirsen, Təhminə yanında, əlini uzatsan çatar, nə vaxtsa onunla birlikdə dənizin qumlu sahilində ayaqyalın gəzmisən, məktəbə getmisən, sevdiyi adamlarla həmsöhbət olmusan. Əlbəttə, bu, yazarın uğurudur və belə xarakteri ancaq qadın müəllif bu şəkildə incələyə bilər. Həmçinin onu da qeyd etməliyəm ki, yazıçı haqqında danışdığım və danışmadığım əsərlərində öz qəhrəmanlarına son dərəcə kövrək, mehriban bir ana nəvəsi ilə yanaşır. Elə Təhminəyə də, onun ağrı-acısına da yazıcının necə böyük anlayışla yanaşdığını, hər halını həssaslıqla qələmə aldığını görürük.

Yəqin Günel xanım bir ana kimi yaradıcılığında uşaq nağıllarına xüsusi yer ayıraraq, az qala unudulmaqda olan laylaları gənc anaların, şirin balaların yadına salıb bir növ. Onun qızları Deniz və Sezenə həsr etdiyi “Dənselin nağılları” çox sevimli və orijinaldır. Uşaq psixologiyasına bələd olmaq, şirin təhkiyə, hadisələrin uşaqların anlayacağı formada şəkilləndirmək bu kitabı oxunaqlı edib. Bu nağıllarda artıq folklorumuzda olan ənənəvi div, pəhləvan, qaranlıq

quyu, xeyirlə-şərin mübarizəsi kimi məfhumlardan istifadə edilmir. Müasir dövrdə uşaqların gündəlik həyatda rast gəldikləri əhvalatlar, onların keçirdiyi hisslər modern üslubda təqdim olunur. “Dənselin ad günü” nağılında 5 yaşlı qızcığaz tortun üzərinə krem-lə həkk olunmuş şəklinin yeyilməsindən narahat olur. O, tortu qoruyub saxlayır, sonda qapıya quru çörək yığmağa gələn balaca oğlana verir və “nolar, mən ki yemədim” - deyər özünə təsəlli verir. Bu nağıl həm də balacalara xeyirxahlıq missiyasını, hədiyyə bağış-lamaq kimi gözəl hissləri aşılayır.

“Dənselin yuxusu” nağılında isə anasının söylə-diyi laylanın təsiriylə yuxuya gedən balaca qızcığa-zın rəngbərəng kəpənəyə çevrilməsindən, ətirli gül-lərin, çiçəklərin arasında gəzərkən arxası üstə yıxıl-mış may böcəyinə kömək etməsindən bəhs edilir. Bu nağılda da müəllif uşaqlara başqasına kömək etmək, mərhəmət hissini aşılayır, eyni zamanda, uşaqlar üçün oxunan laylaların, bayatıların onların yuxusuna, psixologiyasına müsbət təsirinə, uşaqlarda xoş əhval-ruhiyyə yaratmasına işarə edir. Nağılda təsvir edilən təbiət lövhələri, müxtəlif böcəklər, yuxuda Dənsələ bağışlanan ətirli gül ləçəyindən hazırlanmış muncuq uşaqların fantaziyalarının inkişafına kömək edir. Qeyd edim ki, bu kitab Günel xanımın özünün çəkdiyi illüstrasiyalarla Türkiyədə də çap olunub. Kitabdakı illüstrasiyalar peşəkarlıqla çəkilib və on-ların hər biri ayrılıqda rəngli, sehrli bir nağıl dünyasıdır.

Bu yazıda Günel Anarqızı imzasına öz baxış bu-cağımdan, bir məqaləyə sığacaq qədər nəzər saldım. Amma onun ictimai fəaliyyətini, gördüyü işləri işiqləndirmək daha böyük, əhatəli yazının işidir. Çünki Günel xanımın yaradıcılığı ilə yanaşı, ictimai fəaliyyəti, həyata keçirdiyi çoxsaylı yerli və beynəlxalq layihələri, kitab təbliğindəki yorulmaz işləri, təşkil etdiyi mədəniyyət tədbirləri vətənpərvərliyinin, yur-da bağlılığının ayrı bir ifadəsidir.

Təsədüfi deyil ki, onun bir zamanlar rəhbərlik et-diyi “El”, Pəncərə”, “Ölkəm” jurnalları operativli-

yinə, fərqli formatına, maraqlı mədəniyyət xəbərlərinə, tanınmış insanların heç yerdə yayımlanmayan özəl müsahibələrinə görə rezonans doğurmuşdu. Hazırda onun rəhbəri olduğu Bakı Kitab Mərkəzi (Baku Book Center) ən böyük yerli və beynəlxalq mədəniyyət layihələrinə imza atır. Modern üslubda yaradılmış bu mərkəzdə uşaqların mütaliəsi, kitablarla tanışlığı, əyləncəsi, ölkə oxucularının, eləcə də xaricdən gələn turistlərin kitablarla ünsiyyəti təşkil edilir. Bunun üçün isə yetərinə zəhmət, enerji və öz işinə sevgi tələb olunur.

Belə bir məsələ var ki, başqalarının dəyərini bil ki, dəyərini bilsinlər. Günel Anarqızı milli dəyərlərimizə yüksək qiymət verən, onu qoruyan bir yazıçıdır. Milli dəyərləri gələcək nəsillərə tanımaq mübarizəmizin əsasıdır. Həm də istedadlı bir insanın qələmindən süzülən yazılarla anlatmaq da başqa bir mətləbdir... Onun 2016-cı ildə çapdan çıxmış “Seçilənlər” adlı kitabında kimlər yoxdur?.. Çingiz Aytmatov, Oljas Süleymanov, Çingiz Abdullayev, Elçin Əfəndiyev, Tahir Salahov, Toğrul Nərimanbəyov, Fərhad Xəlilov, Altay Sadiqzadə, Tofiq Quliyev, Müslüm Maqomayev, Emin Sabitoğlu, Ziya Bünyadov, Anar Məmmədخانov, Nigar Rəfibəyli, Rəsul Rza, Vaqif Səmədoğlu, Elmira Səfərova... Bütün bu sadaladıqlarım yazıçının dərin erudisiyalı, təfəkkürlü, intellektli olmasının bariz nümunəsidir...

Günel Anarqızı indi yaradıcılığının hansı mərhələsindədir, üreyində hansı arzuları var, bilmirəm. Çünki yaradıcı insan özü də həyatın hansı istiqamətə yönələcəyini, xətlərin qarışdığı yerdə hansı yolun daha rahat, hamar olacağını bilmir. Bəlkə də bu bir Dao yoludur, nəzəriyyəsiz, xəritəsiz... Görünən isə budur ki, çəkilən zəhmət heç zaman itmir, görülən iş bəhrəsini verir.

Bu məqamda xeyli uğurlu işlərə imza atan, daim çalışan, istedadı, əzmkarlığı ilə seçilən yazıçı Günel Anarqızını “Qobustan” jurnalının redaksiya heyəti adından təbrik edir, ona xoş arzularımızı bildirir, sağ-lam, uzun, mənalı ömür diləyirik.